

VIJESTI

GLAGOLJAŠTVO – BAŠTINA, TRADICIJA, INOVACIJA

Međunarodni znanstveni skup u povodu obilježavanja 120 godina od utemeljenja Staroslavenske akademije u Krku i 70 godina od utemeljenja njezina sljednika Staroslavenskoga instituta u Zagrebu

Krk, 20. – 22. listopada 2022.

Staroslavenski institut, središnja hrvatska akademska ustanova za istraživanje hrvatske glagoljice i glagoljaštva, međunarodnim je znanstvenim skupom *Glagoljaštvo – baština, tradicija, inovacija* proslavio 70. obljetnicu svojega postojanja te 120. obljetnicu utemeljenja svojega pretходnika, Staroslavenske akademije. Znanstveni skup u organizaciji Staroslavenskoga instituta, Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Krčke biskupije, Znanstvenoga centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo te Slavističkoga instituta Češke akademije znanosti iz Praga održan je od 20. do 22. listopada 2022. u gradu Krku na otoku Krku. U toj se kolijevci hrvatskoga glagoljaš-

tva okupio veliki broj domaćih i stranih istraživača hrvatskoglagoljične i ukupne ćirilometodske baštine. Skup je održan pod visokim pokroviteljstvom Hrvatskoga sabora te uz novčanu potporu Grada Krka, Primorsko-goranske županije, Ministarstva znanosti i obrazovanja te Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Svečano otvorenje skupa upriličeno je u podne 20. listopada u crkvi sv. Kvirina, koja se nalazi uz krčku katedralu i posvećena je zaštitniku grada Krka. Činjenica da je u toj crkvi u vrijeme održavanja skupa bila postavljena izložba posvećena biskupu Antunu Mahniću, koja je postavljena 2020. godine u povodu 100. obljetnice rođenja biskupa, doprinijela je

odluci organizatora da skup započne s radom upravo u toj crkvi. Naime, poznato je da je biskup Antun Mahnić zaslužan za osnivanje Staroslavenske akademije 1902. godine, ustanove s kojom započinje znanstveno proučavanje hrvatskoga crkvenoslavenskog jezika, glagoljice i cjelokupne glagoljaške baštine u Hrvatskoj, a čiji je rad nastavio Staroslavenski institut. Program otvorenja skupa vodila je dr. sc. Ana Mihaljević, a prvi je okupljene pozdravio predsjednik Organizacijskoga odbora dr. sc. Kristijan Kuhar. Nakon što je predsjednik Organizacijskoga odbora skup proglasio otvorenim, sudionicima i uzvanicima skupa obratio se i gradonačelnik grada Krka gospodin Darijo Vasilčić, zatim krčki biskup mons. Ivica Petanjak, ravnateljica Staroslavenskoga instituta dr. sc. Vida Vukoja te izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora, zastupnica Zdravka Bušić. Cijeli su program svojim nastupom obogatili pjevači iz Vrbnika koji su za ovu prigodu izveli pjesmu *Sva si lipa, o Marijo*. Sudionici i uzvanici skupa nakon svečanoga otvorenja okrijepili su se u prostorijama Krčke biskupije, gdje je bio priređen domjenak. Nakon domjenka u crkvi sv. Kvirina započeo je i radni dio skupa.

Na skupu je sudjelovalo 78 znanstvenika iz 12 zemalja – Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Češke, Bugarske, Makedonije, Rusije, Austrije, Njemačke, Švedske, Italije,

Vatikana i SAD-a – te je ukupno 65 izlaganja bilo raspoređeno u tri radna dana. Predviđeno vrijeme izlaganja bilo je 15 minuta, a nakon svake sekcije održana je i rasprava. Ove je godine, prvi put u tradiciji održavanja ovoga obljetničkog skupa, bilo moguće sudjelovati i putem videopoziva. Prvoga su radnog dana održane dvije sekcije u kojima su održana sljedeća izlaganja:³ DIMITROVA, M., *The Song of songs in the First and Second Beram breviaries*; REINHART, J., *Jezik oracija u hrvatskoglagoljskom misalu*; ZIFFER, G., *Le pericopi glagolitiche della Vita Constantini. La storia degli studi*; CRNČEVIĆ, A., *Od jezika liturgije do liturgije jezika. Teološki naglasci za raspravu o liturgijskome jeziku*; STANTCHEV, K., *Един непознат фрагмент от средновековен хърватски глаголически ръкопис в град Фабриано* (mrežno); VERKHOLANTSEV, J., *The Slavic letters of St. Jerome: the refutation of the legend, or, how the translator of the Vulgate ceased to be an Apostle of the Slavs*; BADURINA STIPČEVIĆ, V., *Hrvatskoglagoljska apokrifna »evanđelja djetinjstva«* (mrežno);

³ Za potrebe ovoga priloga bit će navedeni samo autori i naslovi izlaganja, a više o sadržaju izlaganja može se doznati iz *Knjižice sažetaka*, koja se nalazi na mrežnoj stranici Staroslavenskoga instituta. Isto tako, radovi sa skupa bit će objavljeni u sljedećim dvama brojevima časopisa *Slovo*.

ČERMÁK, V., *Sveti Florijan u hrvatskoglagoljskim liturgijskim knjigama*. Nakon radnoga dijela skupa uslijedila je zajednička večera u hotelu Dražica, u kojemu su sudionici bili smješteni i u kojemu su se održala preostala dva radna dana skupa.

Skup je nastavio s radom u petak 21. listopada u prostorijama hotela Dražica, gdje su održane četiri paralelne sekcije sa sljedećim izlaganjima: CORIN R., A., *Varijacija u tekstu Prve knjige o Samuelu u hrvatskoglagoljskim brevijarima*; DYNDÁ, J., *The extent of the early Old Church Slavonic translation of the Pentateuch preserved in the Croatian Glagolitic breviaries and missals*; JURÍĆ KAPPEL, J., *Prevoditeljsko-prerađivački postupak hrvatskih glagoljaša u brevijarskim prijepisima teksta Otkrivenja* (mrežno); GALÍĆ, J., KOZAK, V., *Jezik odlomka Pseudoeuzebijeve poslanice Damazu iz Berčićeve zbirke*; ПЕНТКОВСКИЙ, А., *Язык, алфавит, обряд: средневековая парадигма в Новое время* (mrežno); PASKOJEVIĆ, K., *Novi prilozi paleografskom opisu Kvarezimala / Tlmačenja od muki pisara Šimuna Grebla*; LOMAGISTRO, B., *Glagoljica u dalmatinskom multigrafizmu* (mrežno); JURAN, K., *O uporabi ćirilice u Šibeniku tijekom 16. stoljeća*; ХРИСТОВА-ШОМОВА, И., *Старите славянски преводи на Книгите на Макавеите* (mrežno); DIMITROVA, A., *Fragments and*

versions of the homily In vanam vitam / De salute animae (CPG 4031 / 4622) in Croatian Glagolitic miscellanies; STANKOVSKA, P., *Pjesma nad pjesmama u hrvatskoglagoljskom Pariškom zborniku iz 1375. godine*; MIHALJEVIĆ, M., *Prijevod bule pape Bonifacija IX. Superni benignitas conditoris u hrvatskoglagoljskim brevijarima*; JANKOV, M., *Pučki crkveni napjevi glagoljaških korijena u vremenu današnjice – primjenjivost u liturgijskoj i koncertnoj praksi* (primjeri iz triju mjesta bliže splitske okolice); ŠPRALJA, I., *O glagoljaškome pjevanju – nove spoznaje*; ZUBČIĆ, S., *Kako čitati hrvatskoglagoljske tekstove*; KOVAČIĆ, S., *Predavanje staroslavenskoga jezika na bogoslovnom učilištu privremenoga pokrajinskog glagoljaškog sjemeništa u Zadru*; GIPPIUS A., A., MIKHEEV M., S., *Glagolitic inscriptions newly discovered in Novgorod*; MIKLAS, H., DIMITROVA, I., *Once again about the northern and southern ways of origin of Croatian Glagoliticism*; KRAMARIĆ, M., *Prijevod staročeskoga Pasionála na starohrvatski jezik zapisan u Petrisovu zborniku (1468.)*; JOVANOVIĆ, LJ., *The role of theology in Cyrillo-Methodian mission to the Slavs*; KOŠČAK, S., *Liturgijska izlaganja u hrvatskoglagoljskoj tradiciji*; LUKIĆ, M., BLAŽEVIĆ KREZIĆ, V., *Odjeci reformacije i protureformacije / katoličke obnove u novijoj povijesti hrvatskoga glagoliz-*

ma (mrežno); MRKONJIĆ, T., VLAHEK, Z., *Prinos Dragutina Kniewalda uvođenju živoga narodnog jezika u bogoslužje Rimokatoličke Crkve u Drugom vatikanskom saboru*; ЃУРКОВА, А., *Линеаризација на заменските форми во македонските црковнословенски текстови* (mrežno); MAKARIJOSKA, L., ŠIMIĆ, M., *Glosiranje u hrvatskim i makedonskim crkvenoslavenskim tekstovima*; GRANBERG, A., *The transmission of the Byzantine Alexander Romance in Slavonic, 14th–16th centuries*; ŽAGAR, M., *Suodnos ličkih glagoljskih misala u 14. stoljeću*; VE-LČIĆ, F., *Tragom dvaju srednjovjekovnih glagoljskih kodeksa u posjedu osorskog arhiđakona Matije Sovića († 1774.)*; KUŠTOVIĆ, T., *Abrahama vizija u dvama glagoljskim i jednom ćirilichnom rukopisu*; MEDIĆ, I., MIHALJEVIĆ, A., *Lik Marije Magdalene u hrvatskoglagoljčnim tekstovima*; VUČKOVIĆ, J., *Kasno-srednjovjekovna Legenda o Antikristu u hrvatskoglagoljskoj književnosti*; DÜRRIGL, MARIJA-ANA, FATOVIĆ-FERENČIĆ, S., *Od riječi do procedure – iz istraživanja hrvatskoglagoljskih ljekaruša* (mrežno).

U poslijepodnevnom je satima organiziran stručni izlet u sklopu kojega su sudionici i uzvanici skupa pod vodstvom akademika Milana Mihaljevića i omišaljškoga župnika vlč. dr. sc. Antona Bozanića posjetili Jurandvor i Vrbnik. U Jurandvoru je aka-

demik Mihaljević u crkvi sv. Lucije nadahnuto i iscrpno govorio o *Bašćanskoj ploči*. Svoj su posjet crkvi sv. Lucije sudionici završili uz molitvu *Oče naš* na staroslavenskome jeziku i skupnom fotografijom svih sudionika te su se nakon toga zaputili u Vrbnik. Razgledali su Vrbnik i njegove znamenitosti, a na samome kraju šetnje kroz to nekoć važno glagoljaško središte, sudionici skupa imali su priliku pogledati izvornike vrbničkih misala i brevijara, koji su bili izloženi za sudionike skupa. Stručni je izlet završen svečanom večerom u restoranu *Gospoja*.

Posljednjega su dana održane tri paralelne sekcije sa sljedećim izlaganjima: MEDVED, M., *Nepoznata povijest redovništva u Rijeci kao središtu glagoljaštva*; BOZANIĆ, A., *Uloga glagoljskih notara 16./17. stoljeća u životu lošinjskoga puka*; BOTICA, I., *Novo u hrvatskoglagoljskom notarijatu iz Dubašnice na otoku Krku*; GALOVIĆ, T., *Glagoljaš pop Ivan Feretić (1769. – 1839.) i njegovo historiografsko djelo Fragmenten historiae / Komad skazanja i povidanja*; RENHART, E., *Encoding liturgical books – challenges and solutions*; TOMIĆ, M., PETEŠIĆ ŠUŠAK, I., GRZUNOV, L., *Izvedbene pretpostavke digitalne knjižnice glagoljskih fragmenata*; RABUS, A., *Computer-supported handwritten text recognition for Croatian Glagolitic: new developments* (mrežno);

RADOŠEVIĆ, A., *Povezivanje digitalnih baza Staroslavenskoga instituta*; ETEROVIĆ, I., KOVAČ, J. M., *Izdanja senjske glagoljske tiskare kao izvor Akademijina Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika*; VRANIĆ, S., *Kurelčevo izdanje Budinićevih Psalmata*; ORBANIĆ, E., *Glagoljski rukopisi u nakladničkoj niši Državnoga arhiva u Pazinu* (mrežno); KUHAR, K., POŽAR, S., *Podjela hrvatskoglagoljskih misala u svjetlu primjene statističkih postupaka*; VELA, J., *O značajkama pisara Vida iz Omišlja*; ČOSIĆ, D., *Izražavanje buduće radnje u Brevijaru Vida Omišljanina*; KARDAŠ, M., RAMIĆ-KUNIĆ, E., *Leksik Druge Pavlove poslanice Korinćanima u bosanskim i hrvatskoglagoljskim apostolima*; RUNJE, D., *Tekstne inačice u Knjizi o Ruti iz Brevijara Vida Omišljanina*; VINCE, J., *Zamjenički parovi u hrvatskoglagoljskim tekstovima*; MILOTIĆ BANČIĆ, S., *Slogotvorni sonanti u tekstovima Grškovićeve zbornika*; LOZIĆ KNEZOVIĆ, K., *O priložima u Klimantovićevu zborniku I*; KNOLL, V., *Jezik Službenika Josefa Vajsa u okviru novocrkvenoslavenskih inačica*; ŠIMIĆ, A., *Glagoljaši u Zuckerbergovoj galaksiji*; BRKLJAČIĆ, M., *Upravljanje komunikacijskim efektima popularizacije hrvatskoglagoljske baštine*; MIHALJEVIĆ, A., MIHALJEVIĆ, J., *Mrežna inačica Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*; ČUPKOVIĆ, G.,

Čakavsko-štokavske osobitosti Hrabrićeve knjižice zaklinjanja (mrežno).

Nakon pojedinačnih izlaganja, a prije zatvaranja skupa, održan je okrugli stol *Istraživanje glagoljaštva u Hrvatskoj i svijetu*. Organizatori su iskoristili tu priliku kako bi prije svega zahvalili svim sudionicima što su svojim prisustvom i izlaganjima upotpunili svečanu proslavu 70 godina postojanja Staroslavenskoga instituta te su prisutne znanstvenike potaknuli na razgovor o istraživanju glagoljaštva u Hrvatskoj i svijetu. Zaključeno je da je cjelokupna glagoljaška baština nepresušan izvor za nova istraživanja i da postoje pojedini izazovi na koje tek treba odgovoriti. Osim toga, istaknuto je da je poticajno što je više znanstvenika izlagalo o mogućnostima primjene suvremenih tehnologija u istraživanju korpusa glagoljčnih tekstova. Na to su posebnu pozornost skrenuli strani istraživači, koji su istaknuli važnost dostupnosti izvornika i objavljivanja transliteriranih tekstova zato što bi to znatno olakšalo njihov istraživački rad. Stoga su pozdravljena i ona izlaganja koja nisu samo promišljala o nasljeđu glagoljaštva i o njegovoj prošlosti nego i o životu te baštine u sadašnjosti te o načinima njezine digitalizacije, prezentacije i istraživanja u budućnosti.

Na povratku u Zagreb sudionici su posjetili izložbu Branka Kukurina *Za Branka Fučića slovo tražeć*, koja je bila postavljena u novootvorenome

Interpretacijskom centru maritimne baštine DUBoak u Malinskoj i time se samo potvrdilo da glagoljaška baština ima svijetlu budućnost, i to ne

samo u znanstvenome nego i u umjetničkome kontekstu!

Dajana ČOSIĆ

PRONAĐEN 16. PRIMJERAK *MISALA HRUACKOGA* ŠIMUNA KOŽIČIĆA BENJE (RIJEKA, 1531.)

Kad je rani tisak posrijedi, a osobito kad se to odnosi na glagoljske knjige, svaki novi pronađeni primjerak izaziva veliku pozornost. *Misal hruacki* Šimuna Kožičića Benje, otisnut u njegovoj tiskari u Rijeci 1531. godine, zajedno s još pet izdanja (tijekom šest mjeseci, od 15. prosinca 1530. do 27. svibnja 1531.), donedavno je bio sačuvan u petnaest primjeraka od kojih je samo pet u Hrvatskoj (Dubrovnik, London, Ljubljana, Moskva, Odesa, Oxford, Sankt-Peterburg / dva primjerka/, Punat, Vatikan, Rim, Wrocław, Zagreb /tri primjerka/). Posljednji pronađeni primjerak, 16. u nizu, nalazi se u zbirci prvotisaka gospodina Christiana Pambianchija, odvjetnika iz Milana, koju je nazvao po svojem sinu i njegovu prijatelju Zbirka Nicolasa Pambianchija i Jana Kramarića, pa je stoga to jedini primjerak toga misala koji je dio neke privatne zbirke. Vrijeme prepoznavanja u javnosti toga primjerka okvirno

se poklopilo s priređivanjem fototipskoga izdanja Kožičićeva misala iz zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, koje je pratilo objavljivanje kritičke edicije s usporedbom jezičnih rješenja u četirima ostalima glagoljskim tiskanim misalima iz XV. i XVI. stoljeća (ur. Mateo Žagar, izdavač Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, 2016). G. Pambianchi, predani zaljubljenik u hrvatsku kulturu, osobito u njezinu dubrovačku dionicu, sustavno prikuplja hrvatske stare knjige te – kako sam kaže – »nastoji ponovno stvoriti kulturni most između talijanske i hrvatske obale Jadrana, koji je postojao kroz duga stoljeća«. Svoju zauzetost za Hrvatsku dokazao je i bogatim humanitarnim djelovanjem za vrijeme Domovinskoga rata. Bio je sudionik velikih projekata obilježavanja visokih obljetnica Ruđera Boškovića i Marina Držića u Milanu. Godine 2020. dio njegove zbirke izdanja iz stare hr-